

BIJELJINSKE VAKUFNAME U GAZI HUSREV-BEGOVOJ BIBLIOTECI

Sažetak

U radu su predstavljene vakufname iz 19. i 20. stoljeća s područja Bijeljine. U izvještaju Kotarskog vakufskog povjerenstva u Bijeljini, upućenog Zemaljskom vakufskom ravnateljstvu u Sarajevu 26. februara 1907. godine u vezi sa poslovanjem vakufa, navodi se devet vakufa, odnosno džamija u Bijeljinskome kotaru: Vedžihi-pašina džamija, Atik džamija, Krpić džamija, Salihbegović džamija, Džedid džamija, druga Atik džamija, Atmačić džamija, džamija Turski Janjari i Koraj džamija. U izvještaju se u stupcu pod nazivom „mjesto“ navode nazivi pet bijeljinskih mahala (Bijeljina, Janja, Atmačić, Turski Janjari i Koraj). Nažalost, niti jedna vakufnama o osnivanju bilo kojeg navedenog vakufa, koliko je nama poznato, nije sačuvana do danas. Sačuvano je ukupno 20 vakufnama čiji su vakufi naknadno pridodati gore spomenutim većim vakufima. Tri vakufname potječu iz 19. stoljeća, dok su ostale iz 20. stoljeća. Interesantno je da su osnivači 9 vakufa žene vakife, dok su ostale vakufe ustanovili muškarci. Vakufname su obrađene uz navođenje najznačajnijih karakteristika: osnivač vakufa, datum izdavanja vakufname, ovjera, predmet vakufa, uslovi vakifa, službenici vakufa, svjedoci, fizičke karakteristike vakufname, primjerci u različitim formama i izvori, objavljeni ili neobjavljeni, u kojima je spomenuti vakuf naveden.

Ključne riječi: Vakufnama, Bijeljina, Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Arhiv Generalne direkcije vakufa Republike Turske.

Uvod

Bijeljina se prvi put u kontekstu osmanskih osvajanja spominje 1437/38. godine, kada je na tome prostoru zabilježen prodor akindžija, dok se obično smatra da su Osmanlije u potpunosti ovladale tim područjem 1512. godine, osvajanjem tvrđava Teočak i Srebrenik.¹

Razvoj većine bosanskohercegovačkih urbanih cjelina bio je neodvojivo povezan sa nastankom vakufa na tim područjima. Nažalost, do danas nisu sačuvane vakufname iz kojih bi se mogle crpiti detaljne informacije o pojedinim bijeljinskim vakufima, tako da smo i dalje uskraćeni za uvid u širu sliku razvoja prostora Bijeljine u doba osmanske uprave. Navedena činjenica je

1 Adem Handžić, „Postanak i razvitak Bijeljine u XVI vijeku“, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, XII-XIII/1962-63, Sarajevo, 1965, str. 46.

ujedno bila i povod da se pozabavimo bijeljinskim vakufnamama, bez pretenzija da sačinimo sveobuhvatan rad o ovoj temi, ali sa željom da pokušamo rasvijetliti barem dio arhivske građe koja u ranijem periodu nije bila dostupna istraživačima.

Znamo da su prve vakufe u brojnim krajevima Osmanskoga Carstva osnivali sami sultani, tako da se pretpostavlja da je prvu bijeljinsku džamiju – Atik džamiju – dao sagraditi sultan Sulejman Zakonodavac (vladao 1520-1566). Ova džamija je sagrađena u toku posljednjih 18 godina njegove vladavine, jer se u popisu iz 1548. godine spominje džemat Četvrtkovište, bez imena džamije ili njenih službenika.² Podatke o službenicima ove džamije poslije 1758. godine moguće je pronaći u arhivu Generalne direkcije vakufa Republike Turske u Ankari. U istome arhivu nalaze se i podaci o službenicima drugih džamija na području Bijeljine.

Bijeljinske vakufe su osnivali i pripadnici mnogobrojnih begovskih porodica, poput Muratbegovića, Osmanbegovića, Zaimovića, Pašića, Preljubovića, Salihbegovića i drugih, koji su mahom ostavljali neki vid vakufa iza sebe.³

U izvještaju Kotarskog vakufskog povjerenstva u Bijeljini, upućenog Zemaljskom vakufskom ravnateljstvu u Sarajevu 26. februara 1907. godine u vezi sa poslovanjem vakufa, navodi se devet vakufa, odnosno džamija u Bijeljinskome kotaru: Vedžihi-pašina džamija, Atik džamija, Krpić džamija, Salihbegović džamija, Džedid džamija, druga Atik džamija, Atmačić džamija, džamija Turski Janjari i Koraj džamija. U izvještaju se u stupcu pod nazivom „mjesto“ navode nazivi pet bijeljinskih mahala (Bijeljina, Janja, Atmačić, Turski Janjari i Koraj). Ukupan prihod svih navedenih vakufa 1906. godine iznosio je 7.846 kruna.⁴ Zanimljivo je da vakufnama o osnivanju niti jednog navedenog vakufa, koliko je nama poznato, nije sačuvana do danas.

Rad spomenutih vakufa ipak je moguće pratiti na osnovu vakufnama brojnih vakifa koji su kasnije pridodavani navedenim vakufima i na taj način ih obogaćivali i razvijali. Podatke o vakufnamama koje se odnose na vakufe s područja Bijeljine pronašli smo u tri izvora i to:

1. Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu. Pojedine vakufname u sklopu ovoga fonda nalaze se u originalu, neke u prijepisu u sidžilima vakufnama, dok u nekim slučajevima imamo i original vakufname i njegov prijepis.⁵

2 Isto, str. 68.

3 Husnija Kamberović, *Begovski zemljišni posjedi u BiH od 1878. do 1918. godine*, Hrvatski institut za povijest - Zagreb, Institut za istoriju - Sarajevo, Zagreb, 2003.

4 Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, GHB, Zemaljsko vakufsko ravnateljstvo (u daljem tekstu ZVR), ZVR-272-4144_1906.

5 Popis vakufnama iz Bijeljine, koje se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, sa imenima vakifa, godinama osnivanja vakufa i bibliografskim podacima sačinio je Zejnil

2. Arhiv Islamske zajednice u BiH, koji je također fond u sklopu Gazi Husrev-begove biblioteke. Vakufname je moguće pronaći u zasebnoj zbirci pod nazivom "Zemaljsko vakufsko ravnateljstvo".

3. Arhivska građa Odjela za dokumentaciju Generalne direkcije vakufa Republike Turske.⁶

Metodologija prilikom arhivske obrade pojedinih vakufnama usklađena je sa uobičajenim diplomatsko-paleografskim elementima vakufname.⁷ Slijedom navedenog, ustanovili smo slijedeće elemente obrade: osnivač vakufa, datum izdavanja vakufname, ovjera, predmet vakufa, uslovi vakifa, službenici vakufa, svjedoci, fizičke karakteristike vakufname, primjerci u različitim formama i izvori (objavljeni ili neobjavljeni) u kojima se spomenuti vakuf navodi. Izostavljeni su klasični elementi obrade, koji su u većini slučajeva istovjetni, kao što su davet (invokacija), rudžu⁸ (procedura potvrde uvakufljenja), hukm (presuda) i bed-dova (kletva).

Spisak vakufnama naveden je hronološkim slijedom njihova nastanka.

Vakufname Bijeljine

1. VAKUFNAMA FATIME, SUPRUGE OMER-BEGA⁸

Osnivač vakufa: Fatima, supruga Omer-bega iz Bijeljine.

Datum izdavanja vakufname: 17. ševval 1288/30. decembar 1871.

Predmet vakufa: Novac u iznosu od 18.000 groša.

Uslovi vakifa: Na osnovu dobiti ostvarene obrtom spomenutog novčanog iznosa predviđeno je obavljanje bedeluk hadža za vakifu, učenje Kur'ana u Čaršijskoj i Amil Alijinoj džamiji u Gornjoj Tuzli, učenje po jedne hatme u toku Ramazana u objema spomenutim džamijama i izgradnje turbeta u mahali Kiz Turbesi (Žensko turbe) u istoimenoj kasabi.

Službenici vakufa: Abdullatif-efendi, sin Džano-age, mutevellija.

Svjedoci: Suprug Omer-beg iz Bijeljine, Omer-efendija iz Gornje Tuzle, Jahja-aga iz istoimene kasabe, Ali-aga Salihagić iz Bijeljine, Omer-aga Okić iz spomenute kasabe i drugi.

Fajić. (Zejnil Fajić, „Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, V-VI, Sarajevo, 1978, str. 250-252).

6 *Bosna Hersek vakfiyeleri*, cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016.

7 Mübahat Küttükoğlu, *Osmanlı belgelerinin dili*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2018, str. 360.

8 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 2, br. 380, str. 47.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od jednog lista i 10 redaka.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 55.

2. VAKUFNAMA DŽANO-AGE, SINA HADŽI OMERA⁹

Osnivač vakufa: Džano-aga, sin hadži Omera, iz sela Janjari u kadiluku Bijeljina.

Datum izdavanja vakufname: 14. džumade-l-ahir 1291/29. juli 1874. godine.

Ovjera: Iznad teksta vakufname nalazi se latinični pečat Kotarskog šerijatskog suda u Bijeljini, te nečitak pečat arapskim pismom, uz bilješku zamjenika kadije bijeljinskog o vjerodostojnosti vakufname.

Predmet vakufa: Kuća u kasabi Brezovo Polje, u kadiluku Bijeljina, sa tri sobe na gornjem spratu i kafanom, koja graniči sa Tahinom, Mustafom, parcelom vakifa i javnim putem. Bašča u istoimenom selu sa zasadam šljiva, koja graniči sa zemljištem Mehmeda Jusića, Abdulumina Hodžića, Mehmeda Mrkalovića i Mustafe Jusića. Još jedna bašča u istome mjestu sa zasadam šljive, koja graniči sa zemljištem istoga vakifa, Miralem-bega, Mustafe i javnim putem.

Uslovi vakifa: Ostvarena dobit od izdavanja pod zakup navedenih dobara koristit će se za potrebe džamije koju je uvakufio isti vakif u spomenutome mjestu.

Službenici vakufa: Abdullatif-efendi, sin Džano-age, mutevellija.

Svjedoci: Darusseade havadže Husejn-efendi, Rušdi havadže Omer-efendi, Semiz Murat-beg, Semiz Ismail-beg, pisar Mustafa-efendi.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od jednog lista i 40 redaka.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 1, br. 187, str. 168.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 55.

3. VAKUFNAMA BOLOVIĆ ABID-EFENDIJE I DRUGIH¹⁰

Osnivač vakufa: Bolović Abid-efendija, Čolić Emin-aga, Užičanin Mustafa-aga, Turkuša Osman-aga, vekil Mehmed-efendija i drugi stanovnici džemata Mehmed-pašine džamije u Bijeljini.

9 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-56(186).

10 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 1, br. 183, str. 176.

Datum izdavanja vakufname: 9. zu-l-ka‘de 1307/27. juni 1890. godine.

Predmet vakufa: Dvije magaze, dužine 6 metara i širine 5,5 metara.

Uslovi vakifa: Od dobiti ostvarene izdavanjem pod zakup navedenih magaza, 1/6 da se utroši za troškove organiziranja učenja Mevluda u spomenutoj džamiji, 1/6 za organiziranje predavanja u toku Ramazana, 2/6 za učenje devrihana, 1/6 za dvojicu mu‘tekifa u toku Ramazana i ostatak za popravke vakufskih objekata.

Službenici vakufa: Ramazanagić hafiz Jusuf, mutevellija vakufa džamije Janjice u kadiluku Bijeljina.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od jednog lista i 18 redaka teksta.

4. VAKUFNAMA ZAIMOVIĆ ALI-BEGA¹¹

Osnivač vakufa: h. Ali-beg Zaimović, sin Osmanov.

Datum izdavanja vakufname: 20. rebiu-l-evvel 1322/4. juni 1904. godine.

Ovjera: Hafiz Mustafa Sidki, zamjenik bijeljinskog kadije. Kotarski šerijatski sud u Bijeljini.

Predmet vakufa: Kuća sa povrtnjakom ukupne površine 1080 metara kvadratnih u mahali Janjica Varoš, u kasabi Bijeljina, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 127, kat. čes. 74/5 i 75/5.

Uslovi vakifa: Nekretnina je pripojena vakufu Atik džamije. Šest od devet dijelova prihoda ostvarenih izdavanjem nekretnina pod zakup predviđeno je naknadu za muallime mekteb-i sibjana u mahali Šabić u Bijeljini, zatim dio za kupovinu svjetiljki u istome mektebu, dio za žrtvovanje kurbana jednom godišnje i ostatak za održavanje spomenutoga mekteba. Želja vakifa je da se nakon njegove smrti pred njegovu dušu prouči hatma jednom godišnje.

Službenici vakufa: Joldić Abid, mutevellija bijeljinskih vakufa.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od 1 lista, ukupno 25 redaka. Uz vakufnamu se nalazi dopis br. 177 Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Bijeljini, od 21. februara 1910. godine, upućen Vakufsko-mearifskom saborskom odboru u Sarajevu, koji je sastavljen na bosanskom jeziku latiničnim pismom.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 59; Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, GHB, ZVR-274-4431_1906.

---

11 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-242(741).

5. VAKUFNAMA HASIBE SALIHBEGOVIĆ¹²

Osnivač vakufa: Hasiba Begzadić, udata Salihbegović, prethodno udata Preljub, supruga Mustaj-bega Salihbegovića iz Bijeljine.

Datum izdavanja vakufname: 18. redžeb 1323/18. septembar 1905. godine.

Ovjera: Kotarsko vakufsko povjerenstvo.

Predmet vakufa: Nekretnina zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 147, k.o. Bijeljina, kat. čes. 20/16 veličine 498 metara kvadratnih i 5/101, nekretnina gr. u. br. 147 kat. čes. 20/59 veličine 190 metara kvadratnih, te kuća na navedenim nekretninama za potrebe sibjan mekteba za Šabić i Hamidović mahale.

Uslovi vakifa: Da navedena kuća i dalje služi kao sibjan mekteb, da se u dvorištu spomenute kuće može sagraditi džamija, te da novoformirani vakuf dobije ime „Vakuf Hasiba-hanume Salihbegović“.

Fizičke karakteristike: Vakufnama (zapisnik o uvakufljenju) je sastavljena na bosanskom jeziku, latiničnim pismom. Sastoji se od 1 lista i ukupno 27 redaka. Uz zapisnik se nalazi i gruntovni izvadak koji se sastoji od 2 lista, molba za dozvolu uvakufljenja Kotarskog vakufskog povjerenstva, te rješenje Zemaljskog vakufskog ravnateljstva u Sarajevu.

Ostali primjerci: U istoj fascikli se nalazi i primjerak vakufname na osmansko-turskom jeziku, sastavljen na dva lista i ukupno 26 redaka.

Napomena: Uz vakufnamu se nalazi i potvrda Kotarskog vakufskog povjerenstva upućena Zemaljskom vakufskom ravnateljstvu u Sarajevu da je proces uvakufljenja proveden uspješno, te da je na navedenoj vakufskoj lokaciji sagrađena džamija. Za održavanje džamije će se brinuti Ćerim-beg Preljub, a imenovanje imama i hatiba ove džamije bit će naknadno zatraženo putem slanja mazbate. Potvrda je datirana 28. novembra 1906. godine.

6. VAKUFNAMA AJIŠE HADŽIEFENDIĆ¹³

Osnivač vakufa: Ajiša Hadžiefendić, udata Zakomac, iz Janje.

Datum izdavanja vakufname: 18. muharrem 1324/14. mart 1906. godine.

Ovjera: Kotarsko vakufsko povjerenstvo; Mula Ibrahim Aliefendić, vasi muhtar vakife.

Predmet vakufa: Nekretnine zavedene u gruntovnici pod gr. u. br. 298, k.o. Janja, kat. čes. 5/100 i 5/101, i gr. u. br. 897 kat. čes. 5/105, veličine 3.870 metara kvadratnih na vakuf Džedid džamije.

12 Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, GHB, ZVR-280-5561_1906

13 Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, GHB, ZVR-307-5283_1907.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena izdavanjem navedenih dobara pod zakup utrošit će se za isplatu plate muallima sibjan mekteba koji se nalazi uz spomenutu džamiju, te imamu i mujezinu iste džamije.

Fizičke karakteristike: Vakufnama (zapisnik o uvakufljenju) je sastavljena na bosanskom jeziku, latiničnim pismom. Sastoji se od 2 lista i ukupno 40 redaka. Uz zapisnik se nalazi i gruntovni izvadak koji se sastoji od 2 lista, molba za dozvolu uvakufljenja „Kotarskog ureda kao šerijatskog suda“ te rješenje Zemaljskog vakufskog ravnateljstva u Sarajevu.

7. VAKUFNAMA HADŽISALIHović HASAN-AGE, SINA IBRAHIM-AGE¹⁴

Osnivač vakufa: Hadžisalihović Hasan-aga, sin Ibrahim-age.

Datum izdavanja vakufname: 20. ramazan 1324/7. novembar 1906. godine.

Ovjera: Softić Abdulgafur es-Seid, zamjenik bijeljinskog kadije.

Predmet vakufa: Dućan na dva sprata u kasabi Bijeljina, u gruntovnici zaveden pod brojem 335, uložak br. 210/99.

Uslovi vakifa: Ostvarena dobit od izdavanja pod zakup navedenog dobra koristit će se za potrebe Atik džamije (održavanje pumpe za vodu) u Bijeljini.

Službenici vakufa: Joldić Abid-efendija, mutevellija vakufa Bijeljine.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku, uz prijevod teksta na bosanski jezik. Sastoji se od dva lista i 26 redaka teksta na osmanskom, te 28 redaka teksta na bosanskom jeziku.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 2, br. 417, str. 97.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 57.

8. VAKUFNAMA KAPETANOVIĆ (DJ. AJANOVIĆ) ĆAMILE¹⁵

Osnivač vakufa: Kapetanović (dj. Ajanović) Ćamila, bivša supruga Kapetanović Alije.

Datum izdavanja vakufname: 20. ramazan 1324/7. novembar 1906. god.

Ovjera: Softić Abdulgafur es-Seid, zamjenik bijeljinskog kadije.

Predmet vakufa: Novac u iznosu od 1.000 forinti, odnosno 2.000 kruna.

Uslovi vakifa: Iz dobiti ostvarene obrtom spomenutog novčanog iznosa izdvojiti 500 forinti za potrebe održavanja džamije Karići u bijeljinskoj mahali Anbar, te 500 forinti za izgradnju dva poslovna prostora ispred spomenute džamije i tekije u blizini džamije.

---

14 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-115(417).

15 Isto, V-246(745).

Službenici vakufa: Salihović Osman-beg, sin Mehmed-bega, stanovnik kasabe Bijeljina.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom i bosanskom jeziku. Sastoji se od dva lista i 26 redaka teksta na osmansko-turskom jeziku i 28 redaka na bosanskome jeziku latiničnim pismom.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 2, br. 533, str. 220. Prijepis je istovjetan originalu, bez prijevoda na bosanski jezik. Sastoji se od jednoga lista i 15 redaka, bez prijevoda na bosanski jezik.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 6.

9. VAKUFNAMA ČOLIĆ EMIN-AGE, SINA JUSUFA¹⁶

Osnivač vakufa: Čolić Emin-aga, sin Jusufa, stanovnik mahale Pašina bašča u kasabi Bijeljina.

Datum izdavanja vakufname: 16. ševval 1326/11. novembar 1908. god.

Ovjera: Pečat Kotarskog šeriatskog suda u Bijeljini, zamjenik bijeljinskog kadije hafiz Mustafa Sidki.

Predmet vakufa: Njiva pod nazivom „Šljivik“, koja se sastoji od 11 dunuma i 60 metara kvadratnih zemlje, u kasabi Bijeljina, mahala Pašina bašča, u gruntovnici zavedena pod brojem 2401, br. lista 2251. Pridodaje se vakufu džamije Vedžihi-paše.

Uslovi vakifa: Od dobiti ostvarene izdavanjem pod zakup zemljišta izdvojiti potreban iznos za održavanje vrta, rasvjetu džamije Vedžihi-paše, održavanje 4 česme, učenje hatmi i isplatu plata učiteljima škole u mahali Pašina bašča.

Službenici vakufa: Joldić Abid-efendija, mutevellija vakufa Bijeljine.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od jednog lista i 19 redaka.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 2, br. 465, str. 149.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 63.

10. VAKUFNAMA PILAKOVIĆ SALIHA, SINA MULA JUSUFA¹⁷

Osnivač vakufa: Pilaković Salih, sin mula Jusufa.

Datum izdavanja vakufname: 25. ševval 1328/28. oktobar 1910. godine.

Ovjera: Hafiz Mustafa Sidki, zamjenik bijeljinskog kadije; Kotarski šeriatski sud u Bijeljini.

16 Isto, V-130(465).

17 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 2, br. 555, str. 243.

Predmet vakufa: Nekretnina u mahali Anbar, u kasabi Bijeljina, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 3088, kat. čes. 16/377, veličine 300 metara kvadratnih.

Uslovi vakifa: Nekretnina je uvakufljena za vakuf Krpića džamije, a za potrebe mezaristana.

Službenici vakufa: Joldić Abid, mutevellija bijeljinskih vakufa.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od 1 lista, ukupno 14 redaka.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 67.

11. VAKUFNAMA PAŠIĆ SABRI-BEGA, SINA IBRAHIMA¹⁸

Osnivač vakufa: Pašić Sabri-beg, sin Ibrahima.

Datum izdavanja vakufname: 20. džumade-l-ula 1330/7. maj 1912. godine.

Ovjera: Hafiz Mustafa Sidki, zamjenik bijeljinskog kadije. Kotarski šeriatski sud u Bijeljini.

Predmet vakufa: Kuća koja se sastoji od tri prostorije ukupne površine 1250 metara kvadratnih u mahali Suljagić, u kasabi Bijeljina, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 440, kat. čes. 12/42 i 12/105.

Uslovi vakifa: Nekretnina je uvakufljena za potrebe ženskoga mekteba (mekteb-i inas), koji je prethodno bio smješten u navedenom prostoru.

Službenici vakufa: Joldić Abid, mutevellija bijeljinskih vakufa.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od 2 lista, ukupno 25 redaka i dodatnog lista u formi priloga.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 2, br. 574, str. 264. Prijepis je istovjetan originalu.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 69. (Vakufnama je greškom naslovljena na „Paşiçoğlu Hayrı Bey“).

Napomena: Na posebnom listu, u prilogu vakufname, navedeno je da se radi o vakufnami „Sabribega Pašića (Ali-pašića) sa sjedištem u Turskoj“.

12. VAKUFNAMA PAŠIĆ ŠAHA¹⁹

Osnivač vakufa: Pašić Šaha, kći Begzadić Selim-bega.

Datum izdavanja vakufname: 23. rebiu-l-ahir 1331/1. april 1913. god.

---

18 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-154(574).

19 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 2, br. 601, str. 290.

Ovjera: Zamjenik bijeljinskog kadije hafiz Mustafa Sidki.

Predmet vakufa: Nekretnina u mahali Anbar, u kasabi Bijeljina, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 2273, kat. čes. 16/401 i 16/402 veličine 1900 metara kvadratnih, te druga nekretnina zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 2274, kat. čes. 16/399 i 16/400 veličine 1100 metara kvadratnih.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena izdavanjem navedenih dobara pod zakup utrošit će se za potrebe vakufa Krpića džamije.

Službenici vakufa: Joldić Abid-efendija, mutevellija vakufa Bijeljine.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od jednog lista i ukupno 18 redaka.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 71.

Napomena: U zaglavlju teksta nalaze se dvije napomene slijedećeg sadržaja: „Original vakufname je zaveden pod brojem 8312/13“ i „Šerijatski sud kadiluka Bijeljina br. 461“.

13. VAKUFNAMA RAMIĆ (SULUHOVIĆ) ATIFE²⁰

Osnivač vakufa: Atifa, kći Osmana Suluhovića, supruga umrlog Mustafe Ramića.

Datum izdavanja vakufname: 2. muharrem 1332/1. decembar 1913. godine.

Ovjera: Mehmed Ali Ćerimović, zamjenik bijeljinskog kadije.

Predmet vakufa: Nekretnina u kadiluku Tuz, selo Požarnica, u kasabi Bijeljina, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 329, pod nazivom „Tokalica Paločak (?)“, čije vlasništvo je vakifa stekla odlukom suda br. 282543 od 8. kanun-i evvela 1912. godine.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena izdavanjem navedenih dobara pod zakup utrošit će se za održavanje džamije u selu Gljina (?), kadiluk Bijeljina.

Službenici vakufa: Sadi-aga, sin vakife, mutevellija.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od jednog lista i ukupno 19 redaka.

Svjedoci: Ramić Sadi-aga, Ali-aga, Ramo i Osman-aga, Kušlagić Osman-aga i drugi.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 73.

Napomena: U Sidžilu vakufnama 3, br. 693, str. 101, naveden je podatak da se vakufnama nalazi u spisu br. 13.792/32.

²⁰ Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 2, br. 597, str. 243.

14. VAKUFNAMA PAŠIĆ ALI-BEGA, SINA JUSUF-BEGA²¹

Osnivač vakufa: Pašić Ali-beg, sin Jusuf-bega.

Datum izdavanja vakufname: 18. redžeb 1332/12. juli 1914. godine.

Ovjera: Kotarski šeriatski sud u Bijeljini, br. 327, zamjenik bijeljinskog kadije Mehmed Ali.

Predmet vakufa: Kuća u mahali Suljagić, u kasabi Bijeljina, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 452, kat. čes. 12/28 za vakuf Atik džamije; dvije magaze u čaršiji Janjica, ul. br. 1, kat. čes. 10/119 za vakuf Dašnice džamije; 77 od 96 dijelova nekretnine u mahali Jukić, ul. br. 469, kat. čes. 15/39, 15/122, 15/123, 15/124 za vakuf tekije.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena izdavanjem navedenih dobara pod zakup utrošit će se na kupovinu obuće i odjeće siromašnim studentima u muškim i ženskim školama, za ogrjev ili novčanu potporu za siromahe u mahali, za učenje hatmi jednom u tri mjeseca, za učenje hatme u Atik džamiji u vrijeme Ramazana, za isplatu plata službenicima Dašnice džamije, za učenje sure Jasin i za troškove održavanja kuće i dućana.

Službenici vakufa: Resić Mehmed-efendija, mutevellija.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od dva lista i ukupno 44 retka.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 3, br. 631, str. 25; Sidžil vakufnama 3, br. 606, str. 1. Prijepisi su istovjetni originalu.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 75.

15. VAKUFNAMA ZULFIKARPAŠIĆ ČENGIĆ IBRAHIM-BEGA²²

Osnivač vakufa: Zulfikarpašić Čengić Ibrahim-beg, sin Hasan-bega.

Datum izdavanja vakufname: 25. rebiu-l-ahir 1334/28. februar 1916. godine.

Ovjera: Mehmed Hilmi, zamjenik bijeljinskog kadije.

Predmet vakufa: Novac u iznosu od 1.000 kruna.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena obrtom novca predviđena je za učenje hatme u Atik džamiji u Bijeljini i to po jedan džuz svakoga petka prije džume namaza, te da se sevapi od učenja poklone pred dušu vakifa.

Službenici vakufa: Ahmed-beg Zulfikarpašić Čengić, vakifov sin, mutevellija.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku. Sastoji se od 2 lista, ukupno 21 redak.

---

21 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-187(631).

22 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 3, br. 624, str. 18.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 3, br. 625, str. 18. Početak teksta je u manjoj mjeri izmijenjen u odnosu na drugi prijepis.

Izvori: *Bosna Hersek vakfiyeleri*, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 78.

16. VAKUFNAMA MUHIĆ (DJ. BEGOVIĆ) TUNDŽE²³

Osnivač vakufa: Muhić (dj. Begović-Hrnić) Tundža, kći umrlog Muje Begovića iz Bijeljine.

Datum izdavanja vakufname: 7. rebiu-l-evvel 1341/28. oktobar 1922. godine.

Ovjera: Zapisnik Vakufskog povjerenstva br. 2961/23.

Predmet vakufa: Nekretnine, uknjižene u katastarskoj općini Suhopolje pod gruntovnim uloškom br. 380, kat. čes. 939/3. Vrijednost nekretnina je procijenjena na 5.000 dinara uz godišnji prihod od 150 dinara.

Uslovi vakifa: Ostvarena dobit od izdavanja pod zakup navedenog dobra koristit će se: 10% prihoda mutevelliji vakufa, 60% za učenje hatme uz Ramazan i 30% imamu i mujezinu Krpića džamije.

Službenici vakufa: Ahmed-ef. Mujkić, mutevellija.

Svjedoci: Bajro Muhić i Ahmo Hajrić.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je u formi zapisnika sastavljena na bosanskom jeziku, latiničnim pismom. Sastoji se od dva lista i 41 retka.

17. VAKUFNAMA H. ALIJE KONJIĆA²⁴

Osnivač vakufa: Konjić Abdulah, sin Sulejmanov, iz Koraja, u ime djeda h. Alije Konjića.

Datum izdavanja vakufname: 1. rebiu-l-evvel 1342/12. oktobar 1923. godine.

Ovjera: Zapisnik džematskog medžlisa (Koraj), br. 4377.

Predmet vakufa: Nekretnine u statusu „mulka“, zavedene pod gruntovničkim uloškom br. 218, katastarske općine Koraj: Šljivik „Horozovića“, kat. čest. br. 24/76, 2300 m²; Šljivik „Kalat“, kat. čest. br. 25/4, 1840 m²; Šljivik „Četenište“, kat. čest. br. 196/1, 940 m²; Šljivik bez naziva, kat. čest. br. 20/76, 415 m²; Oranica „Gaj“, kat. čest. br. 199/2, 7900 m².

Nekretnine u statusu „mirije“ zavedene pod istim gruntovničkim uloškom: Oranica „Gaj“ kat. čest. br. 197, 9630 m²; Šuma „Gaj“ kat. čest. br. 1792/1, 6940 m² i Šuma „Travnjak“ kat. čest. br. 1492, 13840 m².

23 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-226(725).

24 Isto, V-225(724).

Uslovi vakifa: Ostvarena dobit od izdavanja pod zakup navedenog dobra koristit će se za potrebe stare džamije u Koraju i to: 10% prihoda mutevelliji vakufa, 30% imamu navedene džamije, 30% mujezinu i 30% za održavanje džamije. Navedeni imam i mujezin su dužni h. Aliji Konjiću proučiti po jednu hatmu nakon njegove smrti.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na bosanskom jeziku, latiničnim pismom. Sastoji se od dva lista. Prvi list je u formi zapisnika i sastoji se od 29 redaka, dok je drugi list popunjeni obrazac „Posjedovnice“ i sastoji se od 11 redaka.

18. VAKUFNAMA SMAJIĆ HUSE²⁵

Osnivač vakufa: h. Huso Smajić iz Janje.

Datum izdavanja vakufname: 21. rebiu-l-evvel 1347/7. septembar 1928. godine.

Ovjera: Vakufsko-mearifski saborski odbor. U donjem dijelu dokumenta nalazi se bilješka: „Po Aliefendić s. r.“ (Ahmet ef. Aliefendić, mutevellija vakufa Atik džamije u Janji).

Predmet vakufa: Nekretnina pod nazivom „Bubljike“, zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 1413, k.o. Janja, kat. čes. 2944 veličine 6.209 metara kvadratnih.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena izdavanjem navedenih dobara pod zakup utrošit će se za isplatu plate muallima sibjan mekteba u Dugom polju. Nekretnina je pripojena vakufu Atik džamije u Janji.

Službenici vakufa: Ahmet ef. Aliefendić, mutevellija vakufa Atik džamije u Janji.

Fizičke karakteristike: Vakufnama (zapisnik o uvakufljenju) je sastavljena na bosanskom jeziku, latiničnim pismom. Sastoji se od jednog lista i ukupno 26 redaka. Uz zapisnik se nalazi i gruntovni izvadak koji se sastoji od tri lista, te potvrda o uvakufljenju Vakufsko-mearifskog saborskog odbora u Sarajevu.

19. VAKUFNAMA SKOKIĆ NAILE²⁶

Osnivač vakufa: Naila Skokić, supruga Avdage Musemića iz Janje.

Datum izdavanja vakufname: 24. ševval 1352/9. februar 1934. godine.

Ovjera: Vakufska kancelarija u Bijeljini. U donjem dijelu dokumenta nalazi se bilješka: „Po Aliefendić s. r.“ (Ahmet ef. Aliefendić, mutevellija vakufa Atik džamije u Janji).

---

25 Isto, V-224(723).

26 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Sidžil vakufnama 3, br. 933, str. 218.

Predmet vakufa: Nekretnina zavedena u gruntovnici pod uloškom br. 980, k.o. Janja, kat. čes. 2623/1 i 2623/2 veličine 17.620 metara kvadratnih.

Uslovi vakifa: Dobit ostvarena izdavanjem navedenih dobara pod zakup utrošit će se za održavanje Džedid džamije u Janji, odnosno isplatu plate imamu, uz obavezu učenja jedne hatme godišnje ocu i majci vakife.

Službenici vakufa: Ahmet ef. Aliefendić, mutevellija vakufa Atik džamije u Janji.

Fizičke karakteristike: Vakufnama (zapisnik o uvakufljenju) je sastavljena na bosanskom jeziku, latiničnim pismom. Sastoji se od jednog lista i ukupno 25 redaka.

Napomena: Na kraju dokumenta navedena je napomena: „Vidi akt broj 6735/34“.

20. VAKUFNAMA PAŠIĆ HASAN-BEGA I EMIRE²⁷

Osnivač vakufa: Pašić Hasan-beg i Pašić (dj. Salihbegović) Emira.

Datum izdavanja vakufname: 24. muharrem 1359/4. mart 1940. godine.

Ovjera: Vakufska direkcija u Sarajevu, br. 7631.

Predmet vakufa: Nekretnina zk. ul. br. 4294 i 4531, k.o. Bijeljina, veličine približno 9 dunuma, prekrivena zasadom šljive.

Uslovi vakifa: Nekretnina je uvakufljena u korist harema (mezarja). Prihodi ostvareni prodajom plodova šljivika će se trošiti za održavanje ograde nekretnine i sadnje dodatnih sadnica šljive po potrebi. Od prihoda navedene nekretnine predviđena je i nabavka udžbenika za siromašne polaznike mekteb-i ibtidaije, zatim održavanje Krpića džamije i bunara ispred nje. Ukoliko prihodi preteknu navedene potrebe, isti će se uložiti u obliku štednje u neku od institucija predviđenih za tu namjenu.

Službenici vakufa: Vakif će obavljati ulogu mutevellije do smrti, a nakon njegove smrti tevljet će se prenijeti na njegove potomke. Joldić Abid, mutevellija bijeljinskih vakufa.

Fizičke karakteristike: Vakufnama je sastavljena na bosanskom jeziku, ćirilničnim pismom. Sastoji se od jednog lista i ukupno 28 redaka.

Ostali primjerci: Sidžil vakufnama 3, br. 1046, str. 336. Prijepis je istovjetan originalu.

27 Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, Zbirka vakufnama, V-379(1046).

Zaključak

Ukupno smo ustanovili postojanje 20 vakufnama, odnosno dokumenata o uvakufljenju, koje se odnose na područje Bijeljine. Tri potječu iz 19. stoljeća, dok su ostale iz 20. stoljeća. Najstarija sačuvana vakufnama odnosi se na novčani vakuf Fatime, supruge Omer-bega, koja je na osmansko-turskom jeziku sastavljena 17. ševvala 1288/30. decembra 1871. godine. Osim vakife Fatime, koja je uvakufila 18.000 groša, i vakifa Kapetanović Ćamila je iza sebe ostavila novčani vakuf i to u iznosu od 1.000 forinti, odnosno 2.000 kruna. Ostali vakufi su u formi nekretnina.

Od 20 vakufnama u 9 slučajeva su vakife žene, dok su ostale vakufe ustanovili muškarci. Od navedenog broja vakufnama 12 je sastavljeno na osmansko-turskom jeziku, 6 na bosanskom jeziku, dok je vakufnama Hasibe Salihbegović sastavljena i na osmansko-turskom i na bosanskome jeziku.

Osim navedenih 20 vakufnama, pronašli smo i dva dokumenta koji predstavljaju potvrde o uvakufljenju, ali, s obzirom na to da ne posjeduju većinu diplomatskih karakteristika vakufname, nismo ih uvrstili u spisak vakufnama.

Prvi dokument je prijepis odluke Zemaljske vlade od 22. juna 1896. godine, br. 58/864/I, o uvakufljenju nekretnina katastarskih čestica 1/51, gr. ul. br. 495 katastarske općine Janja, vlasnika Hasan-age Imamovića, kojom navedene nekretnine uvakufљуje za potrebe Džedid džamije.²⁸

Drugi dokument je odgovor Kotarskog vakufskog povjerenstva u Bijeljini od 12. oktobra 1907. godine u vezi sa vakufom Hifzi-bega Pašića, gdje se navodi da nije moguće provesti proceduru uvakufljenja zbog preseljenja vakifa u Adapazar, te da će se čekati njegov dolazak u Bijeljinu kako bi procedura bila provedena do kraja.²⁹

---

28 Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, GHB, ZVR-34-2586_1896.

29 Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, GHB, ZVR-307-5258_1907.

Bijeljina Endowment Charters Kept in Gazi Husrev-Bey's Library

Abstract

This paper deals with endowment charters from the area of Bijeljina in Bosnia and Herzegovina. A report from the County Commission in Bijeljina to the Provincial Waqf Directorate in Sarajevo on February 26, 1907, related to the endowment business, states nine endowments, or mosques in Bijeljina county: Vedjihi-Pasha Mosque, Atik Mosque, Krpić Mosque, Salihbegović Mosque, Jedid Mosque, other Atik Mosque, Atmačić Mosque, Turski Janjari Mosque and Koraj Mosque. In the report, the column entitled "place" lists the names of five Bijeljina mahalas (Bijeljina, Janja, Atmačić, Turski Janjari and Koraj). Unfortunately, no endowment charter on the founding of any of these, to our knowledge, has been preserved to this day.

A total of 20 endowment charters were retained and subsequently added to the larger charters mentioned above. The three endowment charters date from the 19th century, while the rest date from the 20th century. It is interesting that the founders of 9 endowments are women, while the others are established by men.

Endowment charters that we worked on treat the most significant characteristics: founder, date of endowment, certification, subject of endowment, conditions of endowment, persons in charge, witnesses, physical characteristics of charter, specimens in various forms and sources in which the endowments were publicized.

Key words: endowment charter, Bijeljina, Archives of Gazi Gusrev-bey's Library, Archives of the General Directorate of Waqfs of the Republic of Turkey.